

03.10.2023

Asia/6

§ 193

Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle hallituksen esitysluonnoksesta kotikuntalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

HEL 2023-010860 T 03 00 00

Lausunto

Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle kotikuntalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi:

"Näkemyksistä ihmisten kotikunnan, asuinpaikan ja väestökirjanpitokunnan määräytymisestä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 3, 8, 9, 11 ja 25 §)

Ehdotetut muutokset henkilön kotikunnan, asuinpaikan ja väestökirjanpitokunnan määräytymisestä ovat kannatettavia. Ehdotettu uusi sääntely helpottaa viranomaisen toimintaa silloin, kun palvelujen järjestämisvastuuta harkittaessa tulee arvioitavaksi, mikä on asiakkaan tai potilaan kotikunta. Hyvää on myös se, että ehdotuksessa on otettu huomioon sekä oikeuskäytäntö että muuhun lainsäädäntöön tulleet muutokset.

Näkemyksistä kotikunnan ja asuinpaikan muuttumista koskevista poikkeuksista (uuden kotikuntalain 10 §)

Ehdotuksen 10.3 § ei välttämättä ole lastensuojelun näkökulmasta selkeä. Tästä lähtökohdasta asiaa tarkasteltaessa olisi perusteltua määrittellä tarkemmin, mitkä ovat ne perusteet, joilla tilapäisen asumisen kestoa tulee arvioida.

Näkemyksistä ulkomaalaisten kotikunnan saamisedellytysten tarkentamista ja kotikunnan menettämistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 4–7 ja 17 §)

Ehdotetut pykälät täsmentävät lain soveltamista nykytilanteessa, kun arvioidaan seikkoja, joiden perusteella ulkomaan kansalaisen kotikunta määräytyy.

Uudessa kotikuntalaissa luovuttaisiin ulkomaalaisten mahdollisuudesta saada kotikunta pelkästään heidän perheenjäsenellään olevan kotikunnan perusteella. Tämä puolestaan tarkoittaisi, että jos ulkomaalaisella ei ole myönnettyä oleskelulupaa, hän ei saisi kotikuntaa Suomesta, vaikka hänen perheenjäsenellään olisi täällä kotikunta. Ehdotettu muutos heikentää ulkomaalaisen henkilön asemaa palvelunsaajana ja voi johtaa siihen, että Suomeen syntyy uusi paperittomien henkilöiden kategoria. Lautakunnan näkemyksen mukaan lakiin tulisi tämän vuoksi li-

sätä säännös, jonka mukaan henkilön Suomessa asuvan perheenjäsenen katsotaan merkitsevän, että kyseisellä Suomeen muuttavalla henkilöllä on vakinainen asumistarkoitus. Kotikunnan saamisen edellytykseksi henkilölle, joka saapuu Suomeen perheenjäsenyyden perusteella, tulisi asettaa Maahanmuuttoviraston myöntämä oleskelulupa.

Lautakunnan näkemyksen mukaan merkittävimpana seurauksena ehdotetusta muutoksesta olisi todennäköisesti se, että perheenjäseninä saapuneet saattaisivat joutua odottamaan sosiaalihuollon kiireettömiin palveluihin pääsemistä jonkin verran nykyistä kauemmin. Sama koskisi julkisen terveydenhuollon kiireettömiä palveluja.

Lapsivaikutukset ja perheiden sisäiset erot tulee huomioida. Ehdotettu muutos voi vaikeuttaa sen selvittämisessä, kenellä esimerkiksi on viimesijainen sosiaalipalvelujen järjestämisvastuu (hyvinvointialue, valtio, Maahanmuuttovirasto tai vastaanottokeskus). Muutos voi heikentää lasten asemaa, jos lapsen tosiasiallisena huoltajana on ainoastaan vanhempi, jolla ei ole vielä kotikuntaa. Nykyisin lapsi on voinut saada kotikunnan toisen vanhemman kotikuntaoikeuden perusteella.

On vaikea arvioida niiden henkilöiden määrää, jotka oleskeluluvan päättymisen jälkeen jäävät Suomeen, mutta joilla on edelleen kotikuntamerkintä väestötietojärjestelmässä. Kotikuntaoikeuden poistaminen johtaa todennäköisesti siihen, että Suomeen syntyy uusi paperittomien henkilöiden kategoria, jonka sosiaalihuollon palveluiden saaminen rajoittuu ainoastaan kiireellisiin palveluihin. Esityksessä kuitenkin todetaan, ettei kotikuntaoikeuden poistaminen vähentäisi perus- ja ihmisoikeuksien kannalta välttämättömiä etuuksia tai palveluita. Osa palveluista, kuten pankki- ja kirjastopalvelut, ovat sidoksissa sähköiseen tunnistamiseen, joten esimerkiksi pankkipalvelujen käytön estyminen vaikuttaa myös perus- ja ihmisoikeuksien kannalta välttämättömien etuuksien ja palvelujen saamiseen.

Näkemyksistä muuttoilmoitusten tekemisestä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 12–14 §)

Digi- ja väestötietoviraston internetsivuilla on maininta, että jos lapsi on sijoitettu, sosiaalityöntekijä tekee ilmoituksen osoitteen muuttumisesta Digi- ja väestötietovirastolle.

Tällä hetkellä on kuitenkin epäselvää, onko sijoitetun lapsen vastuusosiaalityöntekijällä oikeus/velvollisuus ilmoittaa lapsen asuinpaikan muutoksesta Digi- ja väestötietovirastoon, jos sijoitettu lapsi käyttää uuden kotikuntalain 10.3 §:n mukaista valintaoikeuttaan.

Lastensuojelulakiin tulisikin säätää yksityiskohtaisemmin oikeudesta tai velvollisuudesta muuttoilmoituksen tekemiseen, kun lapsi on sijaishuol-

lossa. Käytännössä on havaittu, että muuttoilmoituksen tekeminen huostaanotetun lapsen puolesta on ollut hankalaa, koska huostaanotto on tarkoitettu toistaiseksi voimassa olevaksi järjestelyksi, jonka kesto on usein etukäteen vaikea arvioida.

Näkemys muuttoilmoitusten käsittelyä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 15–21 §)

Pykälä ehdotetussa muodossaan lisäisi asiakkaan mahdollisuutta valita, kenelle hän muuttoilmoituksen tekee, mikä puolestaan parantaa asiakaspalvelua.

Ehdotuksen 21 §:ään voisi lisätä ”tai muulta lailliselta edustajalta”. Aina sijaishuollossa olevan lapsen huoltajia ei tavoiteta tai huoltajilla ei ole intressiä tehdä yhteistyötä lastensuojelun kanssa. Digi- ja väestötietoviraston tulisi tarkistaa lapsen sijoittaneen hyvinvointialueen lastensuojelusta sijaishuollossa olevan lapsen todellinen asuinpaikka. Jos ei tiedetä sijoitetun lapsen huoltajien olinpaikkaa, on heidän kuulemisensa vaikeaa ja joskus jopa mahdotonta. Siksi pykälässä ei tulisi säätää viraston kuulemisvelvollisuudesta ehdottomassa ”on varattava” -muodossa.

Näkemys väestötietojärjestelmästä ja Digi- väestötietoviraston varmennepalveluista annettuun lakiin sekä muihin lakeihin ehdotetuista muutoksista

Lait eivät liity sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimintaan, joten tältä osin lautakunnalla ei ole lausuttavaa ehdotetuista muutoksista

Esitysluonnoksessa on kuvattu lakiehdotusten keskeiset vaikutukset (jakso 4.2). Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, täydennettävä tai tarkennettava?

Esitysluonnoksen tavoitteena on tehostaa viranomaisen toimintaa. Lakiehdotus mahdollistaa resurssien kohdentamisen varsinaiseen asiakas- ja potilastyöhön. Tämä on hyvä asia, sillä käytännön toiminnassa on havaittu, että kotikuntaan liittyvien seikkojen selvittäminen työllistää sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä.

Lisäksi lautakunta toteaa, että sivulla 62 neljännen tekstikappaleen viimeinen virke objektiivisten seikkojen määräytymisestä ei helpota tulkintaa esimerkiksi silloin, kun sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalla arvioidaan asiakkaan tosiasiallista asumista ja olinpaikkaa, sillä tulkinnan ja harkinnan tekeminen sitoo työvoimaa.

Yleislakina kotikuntalaki on erityislainsäädäntöä täydentävä laki, jota sovelletaan viranomaistoiminnassa silloin, kun henkilön kotikunnalla, asuinpaikalla tai väestökirjanpitokunnalla on vaikutusta viranomaisen ratkaisuun, ellei muussa laissa toisin säädetä. Koska henkilön kotikunta voidaan ratkaista jokaisessa viranomaisprosessissa itsenäisesti koti-

kuntalakia soveltaen, saattaa se johtaa tilanteeseen, jossa henkilöiden yhdenvertainen kohtelu ei toteudu esimerkiksi kiireettömien sosiaalipalvelujen saamisessa.

Esitysluonnoksessa on kuvattu vaihtoehtoisia toteuttamistapoja (jakso 5.1). Olisiko jokin näistä toteutustavoista perustellumpi kuin esityksessä ehdotettu malli?

Lautakunnan näkemyksen mukaan kotikuntalain kokonaisuudistus on kannatettava.

Muut kommentit esitysluonnoksesta

Ehdotus uudesta kotikuntalaista on tarpeellinen ja helpottanee viranomaisten työskentelyä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Uudistus edistäisi väestötietojärjestelmän tietojen ajantasaisuutta ja oikeellisuutta sekä selkeyttäisi sääntelyä. Vaikka tulkintaongelmia syntyy todennäköisesti edelleen, helpottaa tulkintatilanteita se, että ehdotuksessa on huomioitu muutokset, joita muussa lainsäädännössä, oikeuskäytännössä ja yhteiskunnassa on tapahtunut voimassa olevan lain säätämisen jälkeen.

Lautakunnan näkemyksen mukaan kotikunnalla on tärkeä merkitys, koska kiireettömien julkisten palveluiden saaminen on sidottu kotikuntaan. Lautakunta kuitenkin toteaa, että kotikuntalain uudistus ei saa hankaloittaa perheen yhdistämistä tai ulkomaalaisen henkilön pääsyä perus- ja ihmisoikeuksien kannalta välttämättömien etuuksien tai palveluiden piiriin. Kotikuntalain uudistus ei saa johtaa myöskään uuden paperittomien henkilöiden kategorian syntymiseen."

Käsittely

Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta ei katsonut tarpeelliseksi kuulua asiassa kutsuttua asiantuntijaa, eikä tämä siitä syystä osallistunut kokoukseen.

Asiassa tehtiin seuraavat vastaehdotukset:

Vastaehdotus 1:

Jäsen Laura Korpinen: Teen vastaehdotuksen siten, että

- varsinaisen lausunnon neljäs tekstikappale muutetaan kuulumaan seuraavasti: "Uudessa kotikuntalaissa luovuttaisiin ulkomaalaisten mahdollisuudesta saada kotikunta pelkästään heidän perheenjäsenellään olevan kotikunnan perusteella. Tämä puolestaan tarkoittaisi, että jos ulkomaalaisella ei ole myönnettyä oleskelulupaa, hän ei saisi kotikuntaa Suomesta, vaikka hänen perheenjäsenellään olisi täällä kotikunta. Tämä on tervetullut uudistus."

- varsinaisen lausunnon seitsemäs tekstikappale muutetaan kuulumaan seuraavasti: "On vaikea arvioida niiden henkilöiden määrää, jotka oleskeluluvan päättymisen jälkeen jäävät Suomeen, mutta joilla on edelleen kotikuntamerkintä väestötietojärjestelmässä. Kotikuntaoikeuden poistaminen johtaa todennäköisesti siihen, että heidän osaltaan sosiaalihuollon palveluiden saaminen rajoittuu ainoastaan kiireellisiin palveluihin. Esityksessä kuitenkin todetaan, ettei kotikuntaoikeuden poistaminen vähentäisi perus- ja ihmisoikeuksien kannalta välttämättömiä etuuksia tai palveluita. Osa palveluista, kuten pankki- ja kirjastopalvelut, ovat sidoksissa sähköiseen tunnistamiseen, joten esimerkiksi pankkipalvelujen käytön estyminen vaikuttaa myös perus- ja ihmisoikeuksien kannalta välttämättömien etuuksien ja palvelujen saamiseen."

Kannattaja: jäsen Mikko Paunio

Vastaehdotus:

Jäsen Meri Valkama: Lisätään varsinaisen lausunnon viimeisen kappaleen loppuun seuraavaa: "Lautakunta kuitenkin toteaa, että kotikuntalain uudistus ei saa hankaloittaa perheen yhdistämistä tai ulkomaalaisen henkilön pääsyä perus- ja ihmisoikeuksien kannalta välttämättömien etuuksien tai palveluiden piiriin. Kotikuntalain uudistus ei saa johtaa myöskään uuden paperittomien henkilöiden kategorian syntyymiseen."

Kannattaja: jäsen Oula Silvennoinen

Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunnan lausunto syntyi seuraavien äänestysten tuloksena:

1 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

EI-ehdotus: Vastaehdotus 1 (jäsen Laura Korpinen)

Jaa-äännet: 11

Ahto Apajalahti, Pentti Arajärvi, Maaret Castrén, Touko Niinimäki, Matti Niiranen, Nea Nättinen, Emmi Piippo, Daniel Sazonov, Oula Silvennoinen, Meri Valkama, Sinikka Vepsä

Ei-äännet: 2

Laura Korpinen, Mikko Paunio

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta hyväksyi esittelijän ehdotuksen äänin 11 - 2.

2 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Vastaehdotus 2 (jäsen Meri Valkama)

Jaa-äännet: 6

Maaret Castrén, Laura Korpinen, Matti Niiranen, Nea Nättinen, Mikko Paunio, Daniel Sazonov

Ei-äännet: 7

Ahto Apajalahti, Pentti Arajärvi, Touko Niinimäki, Emmi Piippo, Oula Silvennoinen, Meri Valkama, Sinikka Vepsä

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta hyväksyi jäsen Meri Valkaman vastaehdotuksen äänin 7 - 6.

Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta antoi hyväksytyn vastaehdotuksen osalta esittelijän ehdotuksesta poikkeavan lausunnon.

Esittelijä

sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Merja Santala, lakimies, puhelin: 310 43697
merja.santala(a)hel.fi

Liitteet

1 Luonnos hallituksen esitykseksi kotikuntalaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta antaa kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle kotikuntalaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi:

"Näkemys ihmisten kotikunnan, asuinpaikan ja väestökirjanpitokunnan määräytymistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 3, 8, 9, 11 ja 25 §)

Ehdotetut muutokset henkilön kotikunnan, asuinpaikan ja väestökirjanpitokunnan määräytymisestä ovat kannatettavia. Ehdotettu uusi sääntely helpottaa viranomaisen toimintaa silloin, kun palvelujen järjestämisvastuuta harkittaessa tulee arvioitavaksi, mikä on asiakkaan tai potilaan kotikunta. Hyvää on myös se, että ehdotuksessa on otettu huomioon sekä oikeuskäytäntö että muuhun lainsäädäntöön tulleet muutokset.

Näkemys kotikunnan ja asuinpaikan muuttumista koskevista poikkeuksista (uuden kotikuntalain 10 §)

Ehdotuksen 10.3 § ei välttämättä ole lastensuojelun näkökulmasta selkeä. Tästä lähtökohdasta asiaa tarkasteltaessa olisi perusteltua määrittellä tarkemmin, mitkä ovat ne perusteet, joilla tilapäisen asumisen kestoa tulee arvioida.

Näkemys ulkomaalaisten kotikunnan saamisedellytysten tarkentamista ja kotikunnan menettämistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 4–7 ja 17 §)

Ehdotetut pykälät täsmentävät lain soveltamista nykytilanteessa, kun arvioidaan seikkoja, joiden perusteella ulkomaan kansalaisen kotikunta määräytyy.

Uudessa kotikuntalaissa luovuttaisiin ulkomaalaisten mahdollisuudesta saada kotikunta pelkästään heidän perheenjäsenellään olevan kotikunnan perusteella. Tämä puolestaan tarkoittaisi, että jos ulkomaalaisella ei ole myönnettyä oleskelulupaa, hän ei saisi kotikuntaa Suomesta, vaikka hänen perheenjäsenellään olisi täällä kotikunta. Ehdotettu muutos heikentää ulkomaalaisen henkilön asemaa palvelunsaajana ja voi johtaa siihen, että Suomeen syntyy uusi paperittomien henkilöiden kategoria. Lautakunnan näkemyksen mukaan lakiin tulisi tämän vuoksi lisätä säännös, jonka mukaan henkilön Suomessa asuvan perheenjäsenen katsotaan merkitsevän, että kyseisellä Suomeen muuttavalla henkilöllä on vakinainen asumistarkoitus. Kotikunnan saamisen edellytykseksi henkilölle, joka saapuu Suomeen perheenjäsenyyden perusteella, tulisi asettaa Maahanmuuttoviraston myöntämä oleskelulupa.

Lautakunnan näkemyksen mukaan merkittävimpana seurauksena ehdotetusta muutoksesta olisi todennäköisesti se, että perheenjäseninä saapuneet saattaisivat joutua odottamaan sosiaalihuollon kiireettömiin palveluihin pääsemistä jonkin verran nykyistä kauemmin. Sama koskisi julkisen terveydenhuollon kiireettömiä palveluja.

Lapsivaikutukset ja perheiden sisäiset erot tulee huomioida. Ehdotettu muutos voi vaikeuttaa sen selvittämisessä, kenellä esimerkiksi on viimesijainen sosiaalipalvelujen järjestämisvastuu (hyvinvointialue, valtio, Maahanmuuttovirasto tai vastaanottokeskus). Muutos voi heikentää

lasten asemaa, jos lapsen tosiasiallisena huoltajana on ainoastaan vanhempi, jolla ei ole vielä kotikuntaa. Nykyisin lapsi on voinut saada kotikunnan toisen vanhemman kotikuntaoikeuden perusteella.

On vaikea arvioida niiden henkilöiden määrää, jotka oleskeluluvan päättymisen jälkeen jäävät Suomeen, mutta joilla on edelleen kotikuntamerkintä väestötietojärjestelmässä. Kotikuntaoikeuden poistaminen johtaa todennäköisesti siihen, että Suomeen syntyy uusi paperittomien henkilöiden kategoria, jonka sosiaalihuollon palveluiden saaminen rajoittuu ainoastaan kiireellisiin palveluihin. Esityksessä kuitenkin todetaan, ettei kotikuntaoikeuden poistaminen vähentäisi perus- ja ihmisoikeuksien kannalta välttämättömiä etuuksia tai palveluita. Osa palveluista, kuten pankki- ja kirjastopalvelut, ovat sidoksissa sähköiseen tunnistamiseen, joten esimerkiksi pankkipalvelujen käytön estyminen vaikuttaa myös perus- ja ihmisoikeuksien kannalta välttämättömien etuuksien ja palvelujen saamiseen.

Näkemys muuttoilmoitusten tekemistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 12–14 §)

Digi- ja väestötietoviraston internetsivuilla on maininta, että jos lapsi on sijoitettu, sosiaalityöntekijä tekee ilmoituksen osoitteen muuttumisesta Digi- ja väestötietovirastolle.

Tällä hetkellä on kuitenkin epäselvää, onko sijoitetun lapsen vastuusosiaalityöntekijällä oikeus/velvollisuus ilmoittaa lapsen asuinpaikan muutoksesta Digi- ja väestötietovirastoon, jos sijoitettu lapsi käyttää uuden kotikuntalain 10.3 §:n mukaista valintaoikeuttaan.

Lastensuojelulakiin tulisikin säätää yksityiskohtaisemmin oikeudesta tai velvollisuudesta muuttoilmoituksen tekemiseen, kun lapsi on sijaishuollossa. Käytännössä on havaittu, että muuttoilmoituksen tekeminen huostaanotetun lapsen puolesta on ollut hankalaa, koska huostaanotto on tarkoitettu toistaiseksi voimassa olevaksi järjestelyksi, jonka kesto on usein etukäteen vaikea arvioida.

Näkemys muuttoilmoitusten käsittelyä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 15–21 §)

Pykälä ehdotetussa muodossaan lisäisi asiakkaan mahdollisuutta valita, kenelle hän muuttoilmoituksen tekee, mikä puolestaan parantaa asiakaspalvelua.

Ehdotuksen 21 §:ään voisi lisätä ”tai muulta lailliselta edustajalta”. Aina sijaishuollossa olevan lapsen huoltajia ei tavoiteta tai huoltajilla ei ole intressiä tehdä yhteistyötä lastensuojelun kanssa. Digi- ja väestötietoviraston tulisi tarkistaa lapsen sijoittaneen hyvinvointialueen lastensuojel-

lusta sijaishuollossa olevan lapsen todellinen asuinpaikka. Jos ei tiedetä sijoitetun lapsen huoltajien olinpaikkaa, on heidän kuulemisensa vaikeaa ja joskus jopa mahdotonta. Siksi pykälässä ei tulisi säätää viraston kuulemisvelvollisuudesta ehdottomassa ”on varattava” -muodossa.

Näkemyksistä väestötietojärjestelmästä ja Digi- väestötietoviraston varmennepalveluista annettuun lakiin sekä muihin lakeihin ehdotetuista muutoksista

Lait eivät liity sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimintaan, joten tältä osin lautakunnalla ei ole lausuttavaa ehdotetuista muutoksista

Esitysluonnoksessa on kuvattu lakiehdotusten keskeiset vaikutukset (jakso 4.2). Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, täydennettävä tai tarkennettava?

Esitysluonnoksen tavoitteena on tehostaa viranomaisen toimintaa. Lakiehdotus mahdollistaa resurssien kohdentamisen varsinaiseen asiakas- ja potilastyöhön. Tämä on hyvä asia, sillä käytännön toiminnassa on havaittu, että kotikuntaan liittyvien seikkojen selvittäminen työllistää sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä.

Lisäksi lautakunta toteaa, että sivulla 62 neljännen tekstikappaleen viimeinen virke objektiivisten seikkojen määräytymisestä ei helpota tulkintaa esimerkiksi silloin, kun sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalla arvioidaan asiakkaan tosiasiallista asumista ja olinpaikkaa, sillä tulkinnan ja harkinnan tekeminen sitoo työvoimaa.

Yleislakina kotikuntalaki on erityislainsäädäntöä täydentävä laki, jota sovelletaan viranomaistoiminnassa silloin, kun henkilön kotikunnalla, asuinpaikalla tai väestökirjanpitokunnalla on vaikutusta viranomaisen ratkaisuun, ellei muussa laissa toisin säädetä. Koska henkilön kotikunta voidaan ratkaista jokaisessa viranomaisprosessissa itsenäisesti kotikuntalakia soveltaen, saattaa se johtaa tilanteeseen, jossa henkilöiden yhdenvertainen kohtelu ei toteudu esimerkiksi kiireettömien sosiaalipalvelujen saamisessa.

Esitysluonnoksessa on kuvattu vaihtoehtoisia toteuttamistapoja (jakso 5.1). Olisiko jokin näistä toteutustavoista perustellumpi kuin esityksessä ehdotettu malli?

Lautakunnan näkemyksen mukaan kotikuntalain kokonaisuudistus on kannatettava.

Muut kommentit esitysluonnoksesta

Ehdotus uudesta kotikuntalaista on tarpeellinen ja helpottaa viranomaisten työskentelyä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Uudistus edistää väestötietojärjestelmän tietojen ajantasaisuutta ja oikeellisuutta sekä selkeyttä sääntelyä. Vaikka tulkintaongelmia syntyy todennäköisesti edelleen, helpottaa tulkintatilanteita se, että ehdotuksessa on

huomioitu muutokset, joita muussa lainsäädännössä, oikeuskäytännössä ja yhteiskunnassa on tapahtunut voimassa olevan lain säätämisen jälkeen.

Lautakunnan näkemyksen mukaan kotikunnalla on tärkeä merkitys, koska kiireettömien julkisten palveluiden saaminen on sidottu kotikuntaan."

Esittelijän perustelut

Lakimies ***** on kutsuttuna asiantuntijana.

Uudessa kotikuntalaissa säädettäisiin Suomessa vakinaisesti asuvien ihmisten kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan määräytymisestä nykyistä täsmällisemmin. Esityksellä pyritään edistämään sitä, että väestötietojärjestelmään tehtävät ihmisten kotikuntaa ja asuinpaikkaa koskevat merkinnät ovat ajantasaisia ja vastaavat mahdollisimman pitkälti tosiasiallista asumista, jotta muut viranomaiset voivat omassa ratkaisutoiminnassaan luottaa niihin. Uudessa laissa otettaisiin myös huomioon ne muutokset, joita muussa lainsäädännössä, oikeuskäytännössä ja yhteiskunnassa on tapahtunut voimassa olevan lain säätämisen jälkeen.

Esityksen mukaan ihmisten kotikunta määräytyisi uudessa laissa pitkälti voimassa olevaa lakia vastaavasti. Uuteen lakiin otettaisiin säännökset myös väestötietojärjestelmään merkittävän asuinpaikan määräytymisestä, koska se toimii käytännössä perustana henkilön kotikunnan määrittämiselle. Samalla uudessa laissa vahvistettaisiin lain soveltamiskäytännössä noudatettu linja, jonka mukaan henkilön asuinpaikaksi voidaan merkitä vain rakennus, jossa on väestötietojärjestelmän mukaan asuinhuoneisto tai asuinhuone.

Uuden lain mukaan jokaisella toiseen asuinpaikkaan muuttavalla henkilöllä olisi velvollisuus muuttoilmoituksen tekemiseen riippumatta siitä, kuinka kauan asuminen uudessa paikassa kestää. Muuttavan henkilön kotikunta muuttuisi asuinpaikan vaihdosta vastaavasti. Muuttaja voisi kuntien välisissä muutoissa säilyttää aiemman kotikuntansa vain tilanteissa, joissa asuminen toisen kunnan alueella kestää enintään vuoden ja henkilö ilmoittaa nimenomaisesti haluavansa säilyttää aiemman kotikuntansa. Tällöin hänelle tehtäisiin väestötietojärjestelmään enintään vuoden voimassa oleva määräaikaista asuinpaikkaa koskeva merkintä. Muilta osin luovutettaisiin mahdollisuudesta merkitä väestötietojärjestelmään henkilön tilapäinen asuinpaikka.

Muuttoilmoituksen voisivat jatkossa tehdä muuttavan henkilön puolesta hänen mukana muuttavien perheenjäsentensä ja hänen laillisten edustajiensa lisäksi hänen lähiomaisensa, hänestä pääasiallisesti huolehti-

vat henkilöt tai avo- tai laitoshuollon toimintayksiköt, joissa hän oleskelee, jos muuttava henkilö itse ei pysty tekemään ilmoitusta esimerkiksi sairauden vuoksi.

Lisäksi laissa täsmennettäisiin niitä edellytyksiä, joiden perusteella ulkomaiden kansalaiset voivat saada Suomessa kotikunnan. Kotikunnan saaminen edellyttäisi jatkossa aina sitä, että ulkomaalaisella on oleskelulupa tai oleskelukortti taikka hän olisi rekisteröinyt oleskeluoikeutensa. Siten pelkästään se, että maahan tulleen ulkomaalaisen perheenjäsenellä on kotikunta Suomessa, ei jatkossa oikeuttaisi henkilöä itseään saamaan kotikuntaa. Myös tilapäisen oleskeluluvan saaneen ulkomaalaisten kotikunnan saamisedellytyksiä tarkennettaisiin.

Lisäksi uudessa laissa olisi säännökset menettelystä, jonka mukaisesti ulkomaalaiselle tehty kotikuntamerkintä voitaisiin poistaa väestötietojärjestelmästä, jos hän ei enää täytä kotikunnan saamiselle laissa asetettuja edellytyksiä. Tällä toteutettaisiin pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan henkilö, jolla ei enää ole oleskelulupaa tai oleskeluoikeutta, menettää kotikuntastatuksensa Suomessa. Kotikuntamerkintä voitaisiin poistaa joko henkilön oman ilmoituksen tai Digi- ja väestötietoviraston muulta taholta, esimerkiksi toiselta viranomaiselta, saaman luotettavan tiedon perusteella.

Väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetussa laissa tarkennettaisiin Digi- ja väestötietoviraston tiedonsaantioikeuksia ja muiden viranomaisten tietojen ilmoitusvelvollisuutta koskevia säännöksiä. Verotusmenettelystä annettua lakia muutettaisiin siten, että niiden henkilöiden, joita koskeva kotikuntamerkintä on poistettu väestötietojärjestelmästä, kotikuntana pidettäisiin verotuksessa sitä kuntaa, joka on viimeksi ollut henkilön kotikunta. Lisäksi esityksellä tehtäisiin uuden kotikuntalain säätämistä aiheutuvat tekniset muutokset useisiin muihin lakeihin.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2024.

Kaupunginkanslia on pyytänyt sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunnan lausuntoa kaupunginhallitukselle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle kotikuntalaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 3.10.2023 mennessä. Lausuntoa on pyydetty myös kasvatus- ja koulutuslautakunnalta ja kaupunkiympäristölautakunnalta.

Esittelijä

sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Merja Santala, lakimies, puhelin: 310 43697
merja.santala(a)hel.fi

03.10.2023

Asia/6

Liitteet

- 1 Luonnos hallituksen esitykseksi kotikuntalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano